

elkaar geslagen en bankroet. Hij is kunstenaar, maar het lukt hem niet meer om te schilderen. Hij moet naar zijn ouders om geld te vragen. Melvin moet onvrijwillig – tijdens Simons ziekenhuisverblijf – op Simons hondje Verdell passen. Smetvrees en hond passen niet goed bij elkaar, maar Melvin en Verdell mogen elkaar wel. Behoorlijk zelfs. Daar begint de verandering van Melvin. Zonder mierzoet te worden, verandert Melvin van een botte neuroot in een iets minder botte en een iets mindere neurotische versie van zichzelf. En zo ga je toch van Melvin houden.

Pillen

Melvin gaat naar de psychiater. In de wachtkamer beurt hij de wachtenden nog even op met:

‘Stel dat het nooit beter wordt dan dit?’

‘What if this is as good as it gets?’ Maar Melvin kan wel beter. Hij haat pillen, maar Carol zorgt ervoor dat hij een beter mens wil zijn. En de pillen helpen hem daarbij. De roadtrip van Carol, Simon en Verdell naar de ouders van Simon levert hen alle drie iets op. Simon vindt weer inspiratie en Carol krijgt meer zelfvertrouwen. Door Simon wel te verstaan, niet door Melvin. En Melvin deed nog wel zo zijn best, maar neuroses en botheid zijn moeilijk af te leren. Toch zijn z’n veranderingen niet onopgemerkt gebleven. Het begin is er, ook Carol ziet dat. Hij is een rare vogel, maar heeft toch ook wel wat. Op het eind van de film durft hij zelf op een paar lijntjes te lopen.

AS IT IS IN HEAVEN,

Kay Pollak (Z, 2004)

Luisteren

Daniël Daréus (Michael Nyqvist) is een wereldberoemd dirigent. Hij werkt als een bezetene, wordt vaak boos en lijkt niet bijzonder van zijn succes te genieten. Als zijn impresario hem enthousiast vertelt dat de volgende acht jaar totaal zijn volgeboekt reageert Daniël met afschuw. Dan krijgt hij een hartaanval en is zijn agenda leeg. De dokter vertelt dat zijn hart volkomen versleten is en dat hij rustig aan moet doen. Daniël besluit om naar zijn geboortedorp terug te gaan. Als kind vertrok hij daar, omdat zijn moeder hem wilde beschermen tegen nare pesterijen. Door zijn aangenomen artiestennaam zullen de dorpsbewoners hem niet herkennen als het gepeste jongetje van vroeger. Zij zien slechts de beroemdheid. De plaatselijke dominee (Niklas Falk) brengt Daniël een welkomstbezoek en vraagt zich hardop af wat zo’n groot dirigent in zo’n klein dorp komt doen.

‘Ik zal luisteren.’

Antwoordt Daniël. En dat doet hij. Zo luistert hij op een dag naar het plaatselijke koor. Eerst wil hij er absoluut geen rol in spelen, maar dan gaat hij echt luisteren. Naar zichzelf en naar de wensen van alle individuele koorleden en besluit hij toch om voorganger te worden, dat betekent dus dirigent.

Regisseur Kay Pollak schrijft ook boeken met levensadviezen. Zoals het boek met de titel ‘Leren van de mensen in je leven’. Dat gaan de mensen van het koor ook doen, ze leren van elkaar. Ze luisteren.

Angst en liefde

Het koor leeft helemaal op. De nieuwe impuls van Daniël beroert iedereen, bijna ieder lid maakt een verandering door. Waarbij de verandering vooral bestaat uit het overwinnen van angst. Ze laten los, laten zich gaan, durven emoties te tonen en nieuwe beslissingen te nemen. Gabriëlla (Helen Sjöholm) durft na vele gewelddadige ruzies bij haar agressieve man weg te gaan. Het is dezelfde man die vroeger de grootste pester van Daniël was. Daniël schrijft speciaal voor Gabriëlla een versterkend lied dat zo begint:

‘Vanaf nu is mijn leven voor mij.’

Lena (Frida Hallgren) is bang om weer bedrogen te worden, maar durft toch weer gevoelens toe te laten voor Daniël. En Daniël uiteindelijk ook voor haar. Uiteindelijk, want het duurt even. Lena wordt er wanhopig van. Wanneer ze het bijna opgeeft zegt ze dat ze allang wist dat hij bang was. Maar dat dat niet hoeft, want:

‘De dood bestaat niet.’

Lena heeft haar ouders verloren, net als Daniël. Het is natuurlijk veiliger om van niemand te houden, dan kun je ook niemand verliezen. Deze film is een pleidooi om dat risico toch te nemen. Te kiezen voor de liefde, niet voor de angst. Zoals ook een ander boek van Pollak met de naam ‘Kiezen voor geluk’.

Muziek

Een hoofdrol in de film is weggelegd voor de muziek. Als bindende factor. Als ultieme therapie voor het leven. Daniël vertelt aan Lena:

‘Als klein jongetje had ik al een droom. Muziek creëren die de harten van de mensen opent. Dat is nog steeds mijn droom. Wat me tegenhield was dat ik het moeilijk vond om van mensen te houden.’

Nu houdt hij van de mensen van het koor en de muziek opent harten. Daniël voelt zich steeds beter. Het koor wordt steeds beter. Iedereen voelt zich steeds beter. Behalve dan de dominee. Hij vindt dat zijn vrouw Inger (Ingela Olsson), ook lid van het koor, zich onzedelijk gedraagt. Daarom ontslaat hij Daniël. Die keuze werkt ave-rechts, want zijn vrouw verlaat hem en het koor gaat gewoon door in het huis van Daniël. De dominee wordt gedwongen tot verandering en gaat door een diep dal. Het koor glorieert door. Ze gaan zelfs op reis naar een internationale korenwedstrijd.

Nu

De internationale muziekgemeenschap ontvangt Daniël met open armen en daar realiseert hij zich hoeveel hij van Lena houdt. De twee komen samen en zijn gelukkig. Niet meer bang voor spoken uit het verleden of mogelijke angsten voor de toekomst, het gaat om het moment. Dat is ook wat Daniël zoekt, naar momenten dat alles één is. Dat het leven zich verheft. Hij vertelde al eerder aan Lena over een concert dat hij dirigeerde toen hij negentien jaar was.

‘Tijdens ’n concert viel de stroom uit. Het was compleet donker. Maar de musici speelden door. Ze konden hun muziek niet zien en mij ook niet. Ik liet alles aan ’t orkest over. Ze luisterden naar elkaar. Niemand zag mij. Toen ervoer ik ’t voor ’t eerst. 58 seconden. Alle geesten waren één.’

Dan moeten ze zich klaarmaken voor hun optreden. Het is de grote dag. Maar op het moment suprême komt Daniël niet opdagen. Het koor staat klaar, zonder dirigent. Ze voelen zich als in het donker. Dan begint de verstandelijke gehandicapte Thore (André Sjöberg) met een klank. De klank krijgt gevolg, van de andere koorleden en vanuit de zaal. Iedereen luistert naar elkaar. Er ontstaat een bijzondere zang, iedereen is één, misschien wel langer dan 58 seconden. Daniël is er niet bij, maar hij hoort alles en beleeft het ten volle mee. Ondanks dat hij met een grote hoofdwond en een hartaanval op de grond van een wc zit. Hij hoort de samenzang door het luchtrooster. Hij leeft intens en waarschijnlijk sterft hij daarna. Hoewel we dat niet zien, dus misschien gebeurt dat ook wel niet. En misschien maakt het ook niets uit, want het gaat om dat moment en daarbij heeft Lena ons beloofd dat de dood niet bestaat.

3. ANGSTEN, VERSLAVINGEN, OBSESSIES...

‘Ik geloof niet dat het toen onze schuld was.
Je was een goede grote broer. Je deed je best.
En ik deed mijn best.’

Waarschijnlijk wordt die goede grote broer nu een goede grote oom. Samen met Martin gaat hij naar de begrafenis van Martins vader, Nicks broertje. De link wordt gelegd met het begin van de film. De doping en naamgeving van de kleine baby. En Nick vertelt zijn neefje:

‘Straks zal ik je vertellen waarom je Martin heet.’

A SPOT OF BOTHER,

Mark Haddon (2006)

In de vertaling van Harry Pallemans ‘Een akkefietje’ (2006) Uitgeverij Contact

Broodschimmel

Al eerder schreef Mark Haddon beeldend, diep en komisch tegelijk, vanuit een hoofdpersoon met een psychisch probleem. In ‘The Curious Incident of the Dog in the Night-time’ gaat het om een jongen met het syndroom van Asperger. In ‘A spot of bother’ over George die langzaam doordraait in hypochondrische angst. Dit boek is nog grappiger dan zijn voorganger, zonder ook maar ergens oppervlakkig te worden. We leven mee met het gezin van George Hall. Op weg naar de bruiloft van dochter Katie zijn er heel wat obstakels te overwinnen. Voor George zijn het er te veel. Zijn dochter trouwt met iemand die hij niet ziet zitten, zijn zoon is homo, zijn vrouw gaat vreemd en daar bovenop ontdekt hij een verdacht plekje op zijn heup waarvan hij meteen zeker weet dat het kanker is.

‘Kanker. (...)
Hij zou zich van kant moeten maken.’ (p. 8)

George neemt het plekje dus niet luchtig op. Ook niet als de dokter hem vertelt dat het zo goed als zeker eczeem is. George blijft overtuigd van zijn eigen duistere gevoel.

‘Hij voelde het groeien terwijl hij aan tafel zat, misschien te langzaam om het met het blote oog te kunnen zien, maar het groeide wel degelijk, zoals broodschimmel die hij als jochie een keer in een jampot op de vensterbank van zijn slaapkamer had gezet.’ (p. 23)

George besluit om deze hele toestand zo waardig mogelijk te dragen. Er vooral niet te veel over te praten, zorgen dat niemand anders er last van heeft. Het zal hem niet lukken.

Paniek aanvallen

George probeert zijn chaotische hoofd in bedwang te houden. Hij heeft zelfs een lijst opgesteld.

1. Bezig blijven.
 2. Lange wandelingen maken.
 3. Goed slapen.
 4. Douchen en omkleden in het donker.
 5. Rode wijn drinken.
 6. Aan iets anders denken.
 7. Praten.
- (p. 96)

Toch maar praten dus. George verandert van een stille man in een prater. Niet over alles, maar toch. Hij praat met Jean, zijn vrouw, met psychologen en psychiaters.

‘Vreemd om te merken dat hij minder bang was wanneer hij zijn angsten beschreef, dan wanneer hij probeerde er niet aan te denken. Zo zag je je vijand in elk geval duidelijk, misschien had het daarmee te maken.’ (p. 185)

Het lijkt soms redelijk te gaan. Heel soms, want George wordt vooral overvallen door paniek aanvallen.

‘... toen... schroefde iemand een paneel in de zijkant van Georges’ hoofd los, stak zijn hand naar binnen en rukte er een handvol zeer belangrijke bedrading uit.

Hij voelde zich verschrikkelijk beroerd. Er droop zweet van de rug van zijn handen en onder zijn haar vandaan.

Hij ging dood.’ (p. 78)

Mensen die weleens een paniekaanval hebben gehad zullen er zich vast in herkennen. Het gevoel van dood te gaan.

Zwakke plek in het weefsel

Is Georges’ angst voor z’n plekje de daadwerkelijke oorzaak van zijn paniek aanvallen of is het slechts een materialisering van zijn angstgevoelens rondom alle veranderin-

gen in zijn leven? Dat hij net met pensioen is, het gedoe met zijn vrouw, de kinderen. Een citaat over zijn zoon doet het laatste vermoeden:

‘Met homoseksualiteit op zich had hij geen moeite. Seks tussen mannen. Je kon je voorstellen, wanneer je de gewoonte had om zulke dingen voor te stellen, dat er situaties waren waarin het kon gebeuren, situaties waarin de normale uitlaatkleppen niet beschikbaar waren. Legerkampen. Lange zee-reizen. Je wilde niet te lang stilstaan bij de technische details, maar je kon het bijna als een vorm van sport zien. Stoom afblazen. Goeie zin. Na afloop een hand geven en onder de warme douche.

Mannen die samen meubels kochten, dat idee vond hij moeilijk. Mannen die samen knuffelden. Op de een of andere manier was dat verontrustender dan strapatsen in openbare toiletten. Het gaf hem het onaangename gevoel dat er een zwakke plek in het weefsel van de wereld zat.’ (p. 45-46)

Een zwakke plek in het weefsel van de wereld, van Georges’ heup. En hoe onbeheersbaar dat kanker-eczeemplekje ook lijkt, het is voor George altijd nog beheersbaarder dan de levenswandel van zijn kinderen.

Het akkefietje

George neemt het heft in eigen handen, hij verwijdert zijn zwakke plek.

‘Hij nam de schaar in zijn rechterhand en tastte met de vingers van de linker over zijn heup naar het plekje. Hij pakte het vlees eromheen beet, en de weeë tinteling die vanuit zijn vingers door zijn arm naar boven trok (alsof hij een spin oprapte, of hondenpoep), bevestigde slechts de noodzaak van wat hij deed.’ (p. 191)

Een wel heel directe aanpak, bloederig ook, maar het helpt hem indirect wel. Het is het begin van de weg naar herstel. Niet dat hij de ernst van zijn daden direct inziet. Tegen zijn zoon vertelt hij:

‘Ik had een akkefietje aan de hand.’ (p. 211)

Terugvallen zijn er ook. Maar desalniettemin, op weg naar minder angst. De valium die hij krijgt, helpt ook. Het zorgt ervoor dat zijn speech op de bruiloft van zijn dochter in het begin goed gaat, het zorgt er (namelijk te veel valium) daarna ook voordat de speech eindigt in weer een ander akkefietje. Het is een hilarisch sluitstuk van het boek en leidt eveneens het einde van zijn crisis in. Zijn dochter vraagt hem ernaar de volgende ochtend.

‘Katie tikte op haar voorhoofd en vroeg hoe het in de bovenkamer ging. Hij tikte op zijn voorhoofd en zei dat het prima ging in de bovenkamer. Hij legde uit dat de gebeurtenissen van de vorige dag voor helderheid hadden gezorgd. Natuurlijk waren er nog wel wat problemen die hij moest oplossen, maar de paniek was geluwd. Hij had eczeem. Dat begreep hij nu wel.’ (p. 381)

De stoom is van de ketel. De bruiloft is achter de rug, zijn zoon zit aan de ontbijttafel met z’n vriend en zijn vrouw verbreekt haar buitenechtelijke relatie. De rust is wedergekeerd, daarom besluit George:

‘Het moest nu maar eens afgelopen zijn met die onzin.’ (p. 383)

MILLROY THE MAGICIAN,

Paul Theroux (1993)

Gelezen in de vertaling van Maarten Polman: ‘Millroy de tovenaer’ (1994, Uitgeverij Atlas)

Opeten

De veertienjarige Jilly Farina bezoekt in haar eentje een magische voorstelling van ‘Millroy de Toveraar’. Hij laat zijn oog op haar vallen, laat haar meedoen in een act en fluistert:

‘Ik wil jou opeten.’ (p. 15)

Jilly vindt dit niet beangstigend. Ze voelt zich juist veilig bij de geheimzinnige man. Nu heeft ze het ook niet fijn thuis, waar ze heen en weer pendelt tussen Gaga (oma) en haar dronken vader Dada. Beiden schijnen zich niet vreselijk te bekommeren om Jilly. Millroy doet dat wel, en hoe. In haar ziet hij de pure onschuld, het onbeschreven blad. Ze wordt zijn muze, zijn ziel en zijn geweten. Door haar raakt hij geïnspireerd om zijn voedselwijsheden te verspreiden. Hij gebruikt hierbij de bijbel als kookboek, hoewel hij zegt geen gelovige te zijn. Hij gebruikt slechts de recepten, hij heeft zelf ervaren hoe goed die hem doen. Millroy is sterk, magisch sterk, zowel geestelijk en lichamelijk. De boodschap van gezond eten verkondigt hij eerst in een kinderprogramma en daarna ook in zijn eigen restaurant. Jilly volgt hem trouw.

Dikkerds

Met zijn boodschap vaart hij tegen de stroom van Amerika in. Tegen de hotdogs en hamburgers, tegen de vreetmaatschappij. Millroy walgt van de heersende eetmoraal.